

บทบรรณาธิการ

EDITORIAL

ก่อนหน้าที่เวียดนาม ไซ่ เขมร และลาว จะเปลี่ยนระบอบการปกครองไปเป็นระบบที่เรียกกันในภาษารวมกันว่า คอมมิวนิสต์นั้น หลายคนก็คิดว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเป็นเครื่องช่วยมิให้ประเทศไทยต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ และในขณะเดียวกันก็จะทำให้การแพร่ขยายของลัทธิสังคมนิยมสุดขั้วหยุดลงไม่เป็นไปตามทฤษฎีโตมิโน ในปัจจุบันนี้เมื่อเหตุการณ์ปรากฏว่าประเทศเวียดนาม ลาว และเขมร ได้เปลี่ยนระบอบการปกครองไปเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว และในขณะเดียวกันประเทศไทยก็หันกลับมาใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ปัญหาที่น่าคิดก็คือการต่อสู้การแพร่ขยายของลัทธิสังคมนิยมที่ประเทศไทยกำลังกระทำอยู่ในขณะนี้มีความแตกต่างกับวิธีการแบบเผด็จการที่ใช้ในเวียดนามและเขมรมาแล้วจะมีประสิทธิผลอย่างไร

ในทัศนะของผู้เขียนแล้ว การจัดการปกครองประเทศไม่ว่าในแบบของประชาธิปไตยหรือแบบคอมมิวนิสต์ มิใช่เป็นการแก้ไขในแง่ของการเมือง หากแต่เป็นการเปลี่ยนระบบสังคมเปลี่ยนระบบชีวิตของบุคคลและหน่วยสังคมต่าง ๆ ในประเทศ ถ้าหากเป้าหมายที่แน่นอนของประเทศไทยเราก็คือการปรับปรุงเพื่อที่จะไม่ต้องเป็นคอมมิวนิสต์ และต้องการรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนา ตลอดจนเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ก็จำที่จะต้องพิจารณาแนวความคิดต่าง ๆ ที่จะเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพของปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องแก้ไข ในงานนี้ผู้เขียนเห็นว่าวิธีหนึ่งก็คือ การพิจารณาแนวความคิดหลักของ Marx ซึ่งเป็นที่มาของระบบการจัดสังคมแบบที่เราไม่ต้องการ เพื่อความเข้าใจในสาเหตุและจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

หลายท่านอาจจะเห็นว่าการพิจารณา Marx อาจจะเป็นเรื่องล้าสมัยเพราะควรจะพิจารณาหลักของเหมาเจ๋อตุง หรือโฮจิมินต์ จะดีกว่า ผู้เขียนเห็นว่าหลักของบุคคลทั้งสองเป็นกลยุทธ์ในอันที่จะบรรลุอุดมคติซึ่งทั้งสองคนมีศรัทธาใน Marx มากกว่าที่จะถือเป็นหลักการรากฐาน แนวความคิดหลักของ Marx ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าอยู่ในหนังสือเรื่อง Capital มากกว่าที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง The Communist Manifesto เพราะหนังสือเล่มหลังนี้เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเสนอต่อการประชุมของพรรค ฉะนั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อโฆษณาและโน้มน้าวการ

ต่อสู้ร่วมกัน ส่วนในหนังสือ *Capital* เป็นหนังสือที่มีสาระทางวิชาการที่ Marx ได้เขียนขึ้นจากการศึกษาอย่างเป็นระบบมากกว่า

ผู้เขียนเชื่อว่าบุคคลโดยทั่วไปเข้าใจหรือทราบที่ Marx ได้คาดคะเนการต่อสู้ระหว่างชนชั้นจะเป็นผลจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และในท้ายที่สุดชนชั้นกรรมาชจะเป็นผู้ครอบครองอำนาจทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ประเด็นก็คือทำไม Marx จึงเชื่อเช่นนั้น? การที่จะเข้าใจก็น่าจะต้องพยายามเข้าใจฐานคติต่าง ๆ ของ Marx เสียก่อน ในแง่ของ Marx นั้นถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สามารถบันดาลและกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนั้นความต้องการของมนุษย์เมื่อสมประสงค์แล้วก็จะเกิดความต้องการใหม่อีกต่อเนื่องกันไป และในขณะที่เดียวกันก็มุ่งที่จะเสริมสร้างพรรคพวกของตนอยู่เสมอ¹ อย่างไรก็ตาม มนุษย์ก็อาจจะบรรลุสภาพอุดมคติได้เมื่อไม่ต้องยุ่งเกี่ยวซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจหลักสำคัญของ Marx ก็คือความเป็นอยู่ทางสังคมจะกำหนดความสำนึก (*Social existence determines conscious*) ปัจจัยสำคัญในฐานะความเป็นอยู่ของสังคมก็คือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจนี้เองที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการขัดกันในการกระจายเศรษฐกิจ การที่จะเกิดการขัดแย้งนั้น Marx ได้อธิบายไว้ในทฤษฎีว่าด้วย ค่าจ้าง ทฤษฎีว่าค่าเพื่อ (*Surplus value*) และทฤษฎีว่าการสะสม (*Accumulation*) เมื่อการเฉลี่ยเศรษฐกิจไม่มีความสม่ำเสมอ ทั้งนี้ก็สืบเนื่องจากการเอาเปรียบของบรรดาผู้มีทุนต่อคนงานและด้วยสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมที่คล้ายคลึงกันนี้เองที่ทำให้เกิดความตระหนักในชนชั้นเดียวกัน (*Conscious of class*) อย่างไรก็ตาม ความตระหนักในชนชั้นเดียวกันยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเสียสละเพื่อชนชั้น (*Conscious for class*) ซึ่งจะเป็นที่มาของการปฏิวัติของชนชั้นได้ เพราะคนในแต่ละชนชั้นยังมีมิจฉาทิฐิ (*False consciousness*) เช่น กลุ่มของพวกชนชั้นกรรมาชียังเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากชนชั้นนายทุน ซึ่งจะทำให้การรวมตัวไม่มั่นคงที่เป็นรากฐานของการต่อสู้ได้ ซึ่งในแง่ของชนชั้นกรรมาชียังคืออุปสรรคของการปฏิวัติเพื่อชนชั้น ส่วนมิจฉาทิฐิของผู้เป็นกลุ่มนายทุนก็คือการที่บรรดานายทุนทั้งหลายหลงระเหิงกับความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ พยายามเอาเปรียบเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินสมบัติมากขึ้น และยังแสวงหาความสุขความฟุ่มเฟือยเพื่อเสริมสร้างความแตกต่างในชนชั้นของตน เช่นที่ Thorstein

¹ผู้สนใจโปรดอ่าน Karl Marx and Friedrich Engels, *The German Ideology*, New York : International Publishers, 1939.

Veblen เรียกว่า “Conspicuous Consumption”² หรือการบริโภคเพื่อชู้ชัตในฐานะทางสังคม เป็นต้นว่ารับประทานอาหารกลางวันก็ต้องไปรับประทานที่สุสติดธานี และด้วยระบบของสื่อมวลชนก็จะทำให้ข่าวกระจายออกไป ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความแตกต่างระหว่างชนชั้นมากขึ้น ด้วยความหลงผิดที่จะกอบโกยนี้เองที่บรรดาผู้มีเงินก็พยายามที่จะใช้วิถีทางต่าง ๆ ที่จะแสวงหาการเพิ่มรายได้ของตนทั้งในทางที่ผิดกฎหมายธรรมเนียม ประเพณี ฉะนั้น การฉ้อราษฎร์บังหลวงจึงเป็นผลตามมา และยังบรรดาชนชั้นที่ยังมีความหลงผิดเช่นนี้มากเท่าไรก็ยิ่งจะเป็นผลดีแก่ความตระหนักรู้และต่อสู้เพื่อชนชั้นมากขึ้นเท่านั้น เพราะนอกจากจะทำให้เกิดภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจของผู้ไม่ได้เป็นนายทุนแล้วยังทำให้เห็นว่า กลไกของการปกครองและสังคมไม่สามารถเป็นที่พึ่งแก่คนทั่วไปได้ เพราะได้กลายเป็นเครื่องมือของนายทุนที่จะกอบโกยเสียแล้ว ดังนั้นระบบสังคมเดิมจึงได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการเอาเปรียบและเป็นเครื่องกระตุ้นอย่างดีที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติ

ส่วนความหลงผิดของชนชั้นกลางนั้นก็อาจจะเกิดขึ้นในลักษณะที่คนชั้นกลาง คือ กลุ่มคนที่มีความต้องการที่จะเชยิบฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้วยความสามารถ นอกจากนั้นยังได้เชยิบฐานะได้สำเร็จมาแล้ว คนกลุ่มนี้เองก็อาจจะแบ่งเป็นสองพวก คือ พวกหนึ่งก็มุ่งที่จะแสวงหาความเจริญในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นธรรมชาติย่อมจะเอนเอียงที่จะไปอยู่กับพวกนายทุน ในอีกกลุ่มหนึ่งอาจจะมองเห็นความไม่เป็นธรรมหรือเห็นว่าตนเองก็ถูกตัดโอกาสที่จะเชยิบฐานะหรือทั้งสองประการก็จะเป็นตัวส่งเสริมความสำนึกและการต่อสู้เพื่อชนชั้นต่อไปได้เป็นอย่างดี

กลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในอันที่จะกระตุ้นในแง่ของความตระหนักรู้ในชนชั้นและการต่อสู้ระหว่างชนชั้นก็คือ บรรดาท่างปัญญาชนทั้งหลาย ซึ่งท่างเหล่านี้อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในอุดมคติ หรืออาจจะทำตนเป็น “ท่างอยู่” ที่หวังว่าจะได้ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นเช่นไร คนก็จะเป็นผู้แสวงผลตลอดเวลา

ด้วยสภาพของความหลงผิดเหล่านี้เองที่จะทำให้เกิดขบวนการแบ่งแยกอย่างชัดแจ้ง (Polarization) เมื่อใดที่เกิดสภาพเช่นนี้แล้ว นั่นคือจุดที่จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความรุนแรง เสียทรัพย์สินและเลือดเนื้อ

² ผู้สนใจโปรดอ่าน Thorstein Veblen, *The Theory of the Leisure Class*, New York : Macmillan Co.; 1899.

สิ่งที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ก็คือการที่ฝ่ายตรงข้ามพยายามที่จะชี้ให้เห็นสภาพของการเอาัดเอาเปรียบของนายทุน ให้เห็นว่าสภาพของกลไกสังคมและการเมืองได้ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายนายทุนแล้ว ทั้งนี้เพื่อจะสร้างความตระหนักรู้และการต่อสู้เพื่อชนชั้น ฉะนั้นปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือการคอร์รัปชัน ตลอดจนการใช้กำลังบังคับกับกษัตริย์ของข้าราชการและนายทุนจะเป็นสิ่งที่ฝ่ายตรงข้ามข้ามประสงคดียิ่งนัก เพราะสามารถสร้างภาพพจน์ของการเอาัดเอาเปรียบที่ต้งบนรากฐานของข้อเท็จจริง

ในฐานะคนไทย ผู้เขียนถึงรักที่จะเห็นประเทศไทยที่ยังปกครองกันในระบอบประชาธิปไตยที่ต้งบนรากฐานของความร่วมมืกระณีประนอม พึ่งพาอาศัยและเห็นอกเห็นใจ ไม่แก้ปัญหของการขัดกันด้วยกำลังแต่ใช้เหตุผลแทนกำลัง และเมื่อ Marx บอกว่าความเป็นอยู่สังคมกำหนดความสำนึกผู้เขียนก็เห็นว่า ความสำนึกก็กำหนดความเป็นอยู่ทางสังคมได้ ถ้าหากเป็นเช่นนั้นสภาพการในปัจจุบันก็เป็นเครื่องกระตุ้นความสำนึกที่จะเป็นแนวทาง ในการสร้างสรรคความเป็นอยู่ของคนไทยเสียก่อนที่จะเกิดสภาพความแตกแยกอย่างชัดเจน ในสภาพการปัจจุบันผู้เขียนเห็นว่าบรรดานายทุน นักการเมือง คนชั้นกลาง จำจะต้องเสียสละซึ่งจะลบล้างภาพพจน์ของการทุจริตด้วยการกระทำที่พิสูจน์ได้ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกระทำตัวอย่างทั้งในแง่ของการส่งเสริมการปฏิรูปที่ดินก็ดี ทรงเยี่ยมเยียนราษฎรและช่วยแก้ปัญหในการทำมาหากินก็ดีสิ่งที่พระองค์ทรงหวังก็เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างที่จะชักจูงให้บรรดาข้าราชการและผู้ที่มีโชคดีกว่าประชาชนที่ยังต้องอยู่ในภาวะความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมจะได้ตระหนักรู้และหันกลับมาเอาใจใส่ช่วยเหลือคนไทยเหล่านั้น จนในปัจจุบันนี้เราอาจจะกล่าวได้ว่าพระเจ้าแผ่นดินกับราษฎรนั้นใกล้ชิดกันยิ่งกว่าข้าราชการกับประชาชนหรือบรรดาท่านผู้มีอันจะกินกับผู้หาเช้ากินค่ำ

ในทัศนะของผู้เขียนเชื่อว่า บรรยากาศของความรู้สึกของคนไทยในขณะนี้ยังไม่ร้ายนัก เพราะยังมีความคิดของเรื่องที่แล้วก็แล้วกันไป เรามาตั้งต้นกันใหม่ได้ ฉะนั้น ถ้าหากเรายังไม่อยากจะไปเข้าสัมมนาที่เวียงชัย หรือไม่อยากที่จะเห็นการขัดแย้งระหว่างคนไทยในรูปของการใช้กำลังซึ่งกันและกันแล้วก็ยังไม่สายที่จะหันหน้าเข้าหากัน พยายามที่จะเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างสรรค์ชาวระบอบสังคมไทยนั้นยังเป็นระบบที่ให้ทั้งโอกาสและความเป็นจริงที่ทุกคนจะไม่ได้มุ่งที่จะรีดนาทาเร้นเอาัดเอาเปรียบ เลิกคิดถึงตัวใครตัวมันหรือมีใครยวสาวได้สาวเอาเสียที และในขณะที่เดียวกันก็อย่าได้ผูกขาดความรักชาติเสียจนใครก็ตามไม่เห็นด้วยกับเรา

แล้วก็คือฝ่ายตรงกันข้าม จึงใช้ความสำเนียงกำหนดความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม หากไม่แล้วความ เป็นอยู่ทางสังคมจะกำหนดชีวิตและความสำเนียงดังเช่นที่ Marx คาดการณ์ไว้.

จิตยา สุวรรณะชฎ

สำนักวิจัย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์